

ÉLMÉNY

MAGAZIN

ÁRA: 500 Ft

Baranya, Somogy és Tolna megye kulturális, turisztikai, természetvédelmi magazinja

Júliusi számunkban
bemutafkozik:

Magyarszék
... a természetes falu

A természet világa:
vizpartjaink ékszere,
a jégmadár

Fűben, fában orvosság:
a világ legnépszerűbb
gyógynövénye, a kamilla

Ember és természet:
Baumann József,
a mecseki forrásépítő

Kulturális és fesztiválajánló: **Kiállítás-sorozat a Mátyás-templomban**
Széki Szalma Fesztivál Magyarországon
Pécsvári Szent István Napok

Túrságban:
Máttya Lóránt
bábszínész

Pécsi séta:
a Postapalota
és környéke

Történelmi legendák:
avar kincseink

Épített örökségünk
a dunaföldvári
Csonka-torony

A természet világa:
erdei holdviola

A természetes falu:

A Mecsek hegység északi előterét alkotó Mecsek-Hegyhát Baranya megye egyik legerdősebb vidéke. A Völgség és a Zselic közé ékelődő lápos, zsombékos területen a Gyimesekből ismert üde rétek zöldellenek. E régió természetes központja Magyarszék, ahol már a római korban is virágzó élet folyt. Itt húzódott ugyanis az Eszéket (Mursa) Szőnnyel (Brigetio) összekötő hadiút, és ennek bizonyítéka a falu határában talált római sírkő, ami ma a templom falába befalazva látható. Szintén a római kor öröksége a falura ma is jellemző szőlőművelés, nem véletlenül, hogy Magyarszék ma a Pécs-Mecseki Borút megbecsült állomásának számít.

A Zeek néven említett falut először a pápai tizedjegyzék említette. A Szék elnevezés eredetéről több elképzelés ismert. A szék maga jelenthet határfát, vagy vizes, ingoványos területet, ahol a „székfű” is megtelepedett. A határ máig ingoványos, lápos rétei jelzik, hogy akár erről is kaphatta a falu a nevét. A helyi néphagyomány szerint Mátyás király is megfordult a vidéken, és a településre érve egy szék segítségével szállt le a lováról.

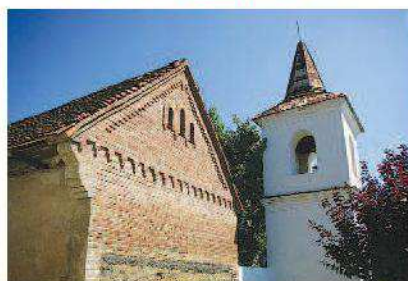
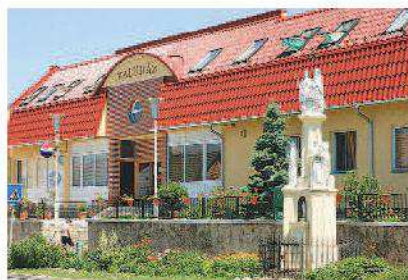
A pécsi káptalan birtokaként ismert település túlélte a török támadások első viharát, hat adózó és két zsellér jobbágycsoportját 1556-ban Korotna várához rendelték. Később Szigetnek adóztak, Tót Péter bíró vallomása szerint 1560-ban 23 köböl búzát és 40 köböl bort szolgáltatott be Barátúrral és Hertelenddel közösen. Magyar őslakosai a hosszú 17. században is kitartottak, valószínűleg a viszonylagos földrajzi elzártságnak köszönhetően még a reformációnak sem sikerült gyökeret verni a faluban. Ennek bizonyítéka, hogy 1692-ben helyi katolikus licenciátus pasztorálta az itt élőket.

Magyarszék szerencsésnek mondhatta magát, mert a kuruc- és rácjáro-

sok egyaránt elkerülték, így néhány nehezebb évet leszámítva a környék központjának számító faluban már a század első felében virágzó élet folyt. 1733-ban 11 adózó portát irtak itt össze, a feljegyzésből az is kiderül, hogy a

kiterjedt erdőkből bőségesen jutott épület- és szerszámfára valamint tűzélőre, a tölgyesekben makkoltatás folyt, az egyik működő malom pedig már ekkor egy német telepes tulajdonában volt. Ő az elsők közé tartozott azok közül, akik Trier környékéről főleg az 1740-es években letelepedtek a falu pataktól elválasztott határában, amit innentől kezdve Németszéknek neveztek. Ez azonban nem a káptalan, hanem az újonnan alapított pécsi szeminárium birtokának számított, akárcsak az eredetileg Hertelendhez tartozó, a 19. században megszületett Kishertelend, amelynek szintiszta német lakosságára ma már csak a régi harangláb emlékeztet. A három település 1931. február 11-én Magyarszék néven egyesült, és a sorsuk ekkortól kezdve összefonódott.

A fuvarozásból, kézműiparból és szőlőművelésből meggazdagodó falu a 19. században egyre gyarapodott. Utóbbiban nagy szerepe volt Gruber György plébánosnak, aki meghonosította a rajnai szőlőfajtákat a vidéken, sőt, 1844-ben még szalmabor készítésével is megpróbálkozott, igaz a darazsak megghiúsították a vállalkozását. Nehéz munkának számított, de a szorgalmas széki fuvarosok a komló kőbánya termékeinek a szállításába is bekapcsolódtak, és ez az elterjedt pécsi napszámmal együtt már biztos bevételt biztosított. Szintén a megélhetést szolgálta a posztófestés, a 19. század közepő harmadában a pozsonyi céh egyik filiájaként magyarszékieteket is említettek. Ez minden bizonnyal a szoros német kapcsolatok eredményeként jött létre, ahogy a kerámiából készült úgynevezett „fejéredények” gyártása is, amelynek Szék kiemelt központjává vált Pécs, Mohács, Bükkösd és Hertelend társaságában. A kereskede-

magyarszék
... a török

Magyarszék

www.magyszek.hu

lemben és kézműiparban betöltött szerepe miatt a zsidóság is megjelent a településen, közülük azonban a legtöbben még a vészkorszak előtt elköltöztek máshová.

A 20. század elejére Magyarszék eljutott a zenitjére, ennek emblematikus építménye a falu központjában 1906-ban emelt Szentháromság-szobor, amit ma újra a régi pompájában csodálhatnak meg az arra járók. Az I. világháború után néhány évig határtelepülésnek számított, 1921-ben innen indultak Pécs visszaszerzésére a magyar csapatok.

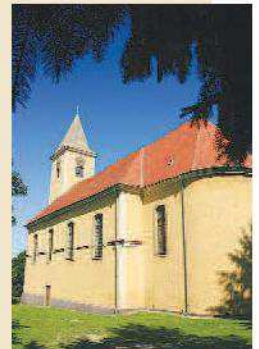
A következő világegyezés szintén megviselte a falut, hiszen a háborúban elesett fiatalok mellett kitelepítések is süjtötték. Ennek során a németek többségét elszállították, a helyükre jobbra felvidéki magyarokat költöztettek be. A kommunista diktatúra és a kollektivizálás szintén súlyosan érintette a helyieket, az enyhülés évtizedeiben azonban sikerült apró lépésekkel fejlődni.

1990 után Magyarszék újra a Hegyhát valódi központjává vált. A német nemzetiségi általános iskola, a korszerű óvoda, a máig működő posta, orvosi rendelő, gyógyszerár és könyvtár egyaránt sokat nyomtak a latban, hogy a fiatalok ne költözzenek el a tele-

A templom története

Magyarszék első templomát 1333-ban említették először, túlélte a török hódoltság korát, és a 17. század végére az egyházmegye legöregebb templomaként tartották számon. Az Őrangyalok tiszteletére újrászentelt épület rendkívül romos állapotban érte meg a Rákóczi-szabadságharc elmúltát, 1716-ban újra plébániai rangot kapott, és Vácsi István licenciátus helyett a nagyszombati szemináriumban nevelkedett, magyarul, latinul, horvátul és németül egyaránt beszélő Farkas György került az élére. A művelt plébános 26 éven keresztül szorgalmasan szervezte a hívek lelki életét, 1742-ben már Székhez tartozott Mánfa, Szakáll, Bános, Rákos, Kovácsszénája, Egyházasbér, Husztót, Liget, Barátúr, Pölöske, Budafa, János, Szopok és Komló, és ő kezdte el az azóta sajnos elvesző anyakönyvek vezetését is.

Az egyre pusztuló templom megújítása azonban már Téglási Miklós esperesre maradt. A pécsi székesegyház támogatásával 1758-ban készült el a régi templom köveinek a felhasználásával az új épület. A leghosszabb ideig Gruber György plébános szolgálta a székieteket, aki 1815–1864 között gyönyörű gyümölcsöst hozott létre a parkterületen, és egyben a nemzeti irodalom buzgó pártfogójának is számított. A falu tiszteletét jelzi, hogy 1864-ben a templom melletti temetőben helyezték örök nyugalomra. A folyamatosan szépülő templom 1892-ben a pécsi Angster-gyárban készült orgonával gazdagodott, 1913-ban pedig Gebauer Ernő pécsi festőművész újjátotta fel az épületet. 1958-ban nagy ünnepséggel emlékeztek meg a templom 200 éves fennállásáról, az esővíz miatt az épületben azonban komoly károk keletkeztek. 1994-ben a falu népe sietett a segítségére, 2008-ban pedig nagy összefogással sikerült a további pusztulást megakadályozni. A középkori idők idéző, festői helyen álló Isten háza azóta megújulva várja a hívőket és turistákat egyaránt.

pülésről. A hagyományait féltékenyen őrző székietek büszkék a falujukra, és az együtt elért sikerekre. A Német

Nemzetiségi Fúvószenekar országos eredményekkel dicsekedhet, és számos kulturális rendezvény szívesen látott vendége, akárcsak a Nyugdíjas Kórus. Számos színvonalas hagyományőrző csoport közreműködésével idén immár tizedik alkalommal rendezik meg a Jakabhavi Folklor Fesztivált, ehhez jön még a szüreti mulatság és az október 2-iki búcsú ünnepköre, amelyek mind tartalmas kapcsolódást jelentenek az itt élőknek és az ide érkező vendégeknek egyaránt. Magyarszék története bizonyítja, hogy a szorgalmas munka, a kitartó összefogás és a céltudatos vezetés komoly sikereket hozhat a falvak számára még nehéz időszakban is.

Az egyházmegye legrégebbi harangja

A magyarszéki templom tornya rejtja a Dél-Dunántúl legöregebb harangját. Felirata szerint Florentinus Streckfus felajánlásából öntötték Grazban 1689-ben. Az 1729. évi vizita tanúsága szerint Szent István tiszteletére szentelték fel, sőt, további két harang is lakott a harang tornyában. Az egyiket 1696-ban Szabó Máté költségén készítették, a másikat Péter és Pál apostolok tiszteletére, szintén a stájer városban gyártották 1720-ban. Az utóbbi két harang az idők folyamán eltűnt, helyettük 1882-ben Gruzling Ferenc akkori plébános hozzájárulásával újakat szenteltek, de az I. világháborúban ezeket is elvitték beolvasztani. A minden délből megszólaló új harangokat 1923-ban készítették Rudle Ignác pécsi és Szlezák László budapesti műhelyében, mellettük pedig továbbra is hallgathatjuk az egykori derék sváb felajánlásából készülő matuzsálem méltóságteljes kondulását.

A Pécs és Dombóvár között utazók legtöbbször csak átsuhanak Magyarországon, pedig érdemes lenne megállniuk és hosszabb időt eltölteniük a rendezett és tiszta településen. Az egyre szaporodó magánzállások, falusi vendégházak szeretettel várják a látogatókat. A Mecsek lábánál fekvő település kiváló turisztikai adottságokkal rendelkezik. A falut körülölelő erdők kiváló célpontjai

lehetnek a bakancsos turistáknak és vadászoknak egyaránt. A gyerekes családokat új és biztonságos játszóterek, rendezett parkok várják, az óvodában sóbarlangot alakítottak ki a kicsik részére, és kevés település büszkélkedhet saját tornacsarnokkal. A Patak völgye Pihenőközpont

méltó helyszíne a szabadtéri falusi rendezvényeknek, ahol baráti társaságok is kellemesen tölthetik el a szabadidejüket. A Német Nemzetiségi Egyesület jóvoltából színvonalas tájházat alakítottak ki a paplak mellett található régi parasztházból és annak pajtájából, ahol a régi paraszti élet berendezési tárgyai mellett a hagyományos állattartás és földművelés eszközei is megtalálhatók. A

Széki Borrend Egyesület szakértő kezekkel ápolja a falu évszázados szőlészeti és borászati hagyományait, a nedűk minőségéről magunk is meggyőződhetünk a nemrég kialakított trezorban őrzött borok kóstolásakor. A pincében, ahol a helyi borászok vendégszeretetét élvezhetjük,

egy kis múzeumot is kialakítottak, mely a régi idők szüreti, borászati eszközeit mutatja be a látogatóknak.

A település szlogenje: „Magyarszék, a természetes falu”, melynek egyik kézzelfogható helye a kispiac, ahol szerdán és pénteken – a hagyományokat felelevenítve – a helyi vállalkozók saját készítésű termékeket, mézet, sajtot, aszalt gyümölcsöket kínálnak.

Érdemes a faluban több napot eltölteni, és csillagtúrszerűen bejárni a környéket, amely a Dél-Dunántúl természeti értékekben leggazdagabb vidéke. A fürdésre, horgászásra és vízi sportokra egyaránt alkalmas Orfű, az igényes termálfürdőjéről híres Sikonda és Magyarhertelend, a cseppkőbarlangjáról nevezetes Abaliget egyaránt 10 kilo-

méteres körzetben belül található, így kerékpárral vagy akár gyalogszerrel is könnyen elérhető. Az ide érkező vendégek kényelmét szolgálja a helyiek által működtetett lovas kocsi és hintó, melyen kényelmes kirándulást tehetnek a környező fürdőkbe, vagy a domboldalokban megbúvó pincékhez.

2012. július 14., szombat

Magyarszék, Patak völgye Pihenőpark

Délelőtti program:

10.00-tól Kötetlen kézműves foglalkozások és bemutatók!

Gyerek-, lovas- és sportprogramok, aszfaltrajz-verseny

Játszóház, arcfestés, állatsimogató, kreatív játék, ugrálóvár, trambulin, Kerek Erdő Zeneműhely, zenés gyermekműsor: Figura Ede, mese-mondók: Tölcsér Balázs, Bohn Noémi, lovaglás, kocsikázás, sport- és ügyesség játékok, Ribizli Bohóc zenés, verses állatkertje.

10.00 Petanque verseny a Széki Kupaért

12.00 Ebéd: széki káposzta. Egész nap üzemelő büfé!

Káposztából készült sós és édes sütemények, desszertek versenye!

A szalmabála és szalmafigura-készítő verseny díjazása.

A nap folyamán kézműves bemutatók és foglalkozások:

korongozás, fa- és csontfaragás, bõtfaragó, nemez- és bõrmegmunkálás, ékszerkészítés, tűzzománcozás, kosár-, szalma- és csuhéfonás, gyöngyfűző, szárazvirág-készítő, patchwork, foltvarrók, selyemfestő, himzés, szövés, horgolás, textilárus, ékszerkészítő, játékkészítő, vesszőfonó, cukorkakészítő, mézeskalács-készítő.

Délutáni program:

14.00-tól Magyarszéki Német Nemzetiségi Fúvószenekar

Szücs Balázs mesemondó

Wache Maggit harmonikás

Fekete Láng Néptáncsoport, Pécs

Gelencsér Lajos harmonikás

Magyarhertelendi Bordalkör

Magyarszéki Roma Hagyományörző Együttes

Magyarszéki Nyugdíjas énekkar

Liget Gyöngyszemei Hagyományörző Táncsoport

Magyaregregyi Hagyományörző Táncsoport

Kisszállási Piros Muskátlí Táncsoport

Kisszállási Népdalkör

Őszirózsa Néptáncsoport Komló

Tényői Dalosok

Ligeti Színjátszók

Magyarhertelendi Muskátlí Néptáncsoport

Mánfai Dalosok

Figura Ede Előadóművész

17.30-tól Mecsek Táncgyűttes, Pécs

Hosszúhetényi Hagyományörző Néptáncsoport

Firlinfeu Pánsípos Folklor Együttes – Olaszország, Pusiano

Pyrgos Táncgyűttes, táncház – Beloannisz

Reel Time Ír népzenei bemutató

Country Bandits Táncsoport

Táncház Magyarhertelend

Tűzsonglőrök

22.00 Tom Sawyer's Band utcabál